

VIHREÄ VAIHTOEHTOISUUS JA VASEMMISTO—OIKEISTO- ULOTTUVUUS

Opiskelijänäytteeseen perustuva analyysi

Anneli Levo-Kivirikko

ABSTRACT

The Green Alternative and the Left/Right Dimension: An Analysis Based on Sample of Students

The article examines the position occupied by the Greens within the traditional left/right dimension. According to the Greens themselves, they have broken through the classical division of political parties. But just which parties do the Greens come from, and what is their place in the preference structure of the supporters of different political parties? To answer these questions the students of political science at the University of Helsinki were asked to arrange nine political parties and the Greens according to their priorities. The study showed that the Greens have formerly been identified quite evenly with both the socialist and the non-socialist parties. Of all voters, those who identify with the left and liberal parties have the most favourable attitudes towards the Greens. Among those identifying with non-socialist parties the Greens are the least preferred, especially by those with generally more conservative attitudes. The supporters of most political parties within the left/right dimension place the Greens near the Social Democrats in the spectrum of political parties. It does not necessarily mean, however, that they classify the Greens as being a socialist group. One can only suppose that the alternative rationality of the Greens seems more alien to some of the non-socialists than it does to those identifying with socialist parties.

Johdanto

Vihreiden periaatteellinen näkemys omasta sijainnistaan vasemmisto—oikeisto -akselilla voidaan kiteyttää Ranskan ekologistisen liikkeen erään johdotohmon, *Brice Lalondin* toteamukseen: »Mikäli on kyse ekologiasta, nuo käsitteet (vasemmisto/oikeisto) eivät ole enää relevantteja; ne kuuluvat toiseen kokemukseen, toiseen historialliseen aikakauteen, rakenteisiin, jotka eivät enää vastaa sitoumuksiamme» (Ribes 1978 artikkelissa Bridgford 1978, 320—321).

Eri puolueiden kannattajien suhtautumistapojen eroja ympäristönsuojeluun¹ ja vihreään liikkeeseen ei Suomessa ole juuri tutkittu. Yhdysvalloissa 1970-luvulla suoritetuissa haastattelututkimuksissa on saatu sekä tuloksia, jotka tukevat väitettä, jonka mukaan huoli ympäristöstä ei ole puoluerajoihin sidottua (Mc Connel 1970, Munton & Brady 1970, Buttell & Flinn 1974) että tuon väitteen vastaisia tuloksia (Dunlap 1975). Erot tuloksissa johtuvat paitsi kysy-

myksenasettelussa ilmenevistä eroavuuksista myös ajankohdasta, jolloin kyselyt on suoritettu. Niissä kyselyissä, joissa on puolueidentifikaation (demokraatti/republikaani) sijasta pyydetty ottamaan kantaa erilaisiin ideologisiin väittämiin, on havaittu liberaaleiksi ja radikaaleiksi luonnehdittujen vastaajien olevan huolestuneempia ympäristöongelmista kuin konservatiivien (Dillman & Christenson 1972). Erot ovat käyneet niin ikään selvemmiksi ympäristöliikkeen radikalisoituttua 1970-luvulla; 1960-luvun lopun ympäristökeskustelu oli epäpoliittista ja ammattipoliitikoille turvallinen propagandan aihe (Buttel & Flinn 1978, 18, 21).

Sekä Ranskan ekologistisen liikkeen että Saksan liittotasavallan Vihreiden omat käsitykset kannattajakuntansa aiemmasta äänestyskäyttäytymisestä ovat samanlaisia: vaikka kannattajakunta on arvioitu puoluekannaltaan heterogeeniseksi, sen on oletettu painottuvan sosialisteihin (Bridgford 1978, 321) ja Liittotasavallassa myös kommunisteihin. Ranskan parlamenttivaalien toisella kierroksella vuonna 1978 ekologistisen liikkeen äänien on kuitenkin arveltu menneen oikeistolle (Bridgford 1978, 321—322). Länsi-Saksassa Vihreiden kannatuksen on myös äänestystulosten perusteella todettu tulleen vasemmistolta (Pridham 1978, 441). Kannattajakunta ei kuitenkaan edusta työväenluokkaa vaan nuoria vasemmistolaisia keskiluokan ja sivistyneistön edustajia (Ma., 441—442).

Suomessa vihreä liike sai vuoden 1983 eduskuntavaaleissa ensimmäiset kaksi edustajaansa valtiopäiville. Vihreiden on yleisesti arveltu saaneen vaaleissa ääniä keskustapuolue/liberaaleilta sekä skdl:lta ja tyypillisen äänestäjän olleen keskimääräistä paremmin koulutettu ja hyvätuloinen.²

Luonnontieteilijöiden harrastusryhmästä vaihtoehdotliikkeeseen

Erilaisista vaihtoehdotliikkeistä koostuvien Vihreiden juuret ovat ympäristöliikkeessä. Matka luonnontieteilijöiden harrastustoiminnasta yhteiskunnalliseksi liikkeeksi on yhtä pitkä ja monimuotoinen kuin matka agrariiyhteiskunnasta tämän päivän yhteiskuntaan. Tekninen kehitys on ratkaisevasti muuttanut luonnon- ja ihmisen talouden välisiä suhteita, yhteiskunnallinen kehitys ihmisten keskinäissuhteita.

Vapaaehtoinen luonnonsuojelutyö kanavoitui 1960-luvulle vuonna 1938 perustetun Suomen luonnonsuojeluyhdistyksen toiminnan kautta. Raju teollistuminen luonnolle aiheuttamaine haittavaikutuksineen ja yhteiskunnallisine murroksineen asetti luonnonsuojeluväen uudenlaisten ongelmien eteen. 1960-luvulla heränneiden, luonnon pilaantumisesta ja saastumisesta huolestuneiden nuorien ympäristöaktivistien mielestä klassiseen luonnonsuojeluun ja jäsentensä tieteellisten tarpeiden palveluun keskittyneen yhdistyksen toiminta ei vastannut ajan vaatimuksia. Ristiriitaisuudet kulminoituivat vuonna 1967 alulle pantuun organisaatiouudistukseen järjestön sisäisine sukupolvenvaihdoksineen. Vapaaehtoinen luonnonsuojelutyö aktivoitui ulospäin suuntautuvaksi painostustoi-

minnaksi ja kuvastui myös uusien yhden asian ympäristöliikkeiden perustamisena.

1970-luvun alussa ympäristönsuojelun yhteiskunnallistuminen ja politisoituminen alkoi näkyä myös poliittis-hallinnollisessa järjestelmässä ympäristönsuojelun hallinnon ja lainsäädännön järjestämispyrkimyksinä ja Suomen luonnonsuojeluliitto siirtyi enenevässä määrin aloitteiden tekijästä lausuntojen antajaksi (Suomen Luonnonsuojeluyhdistyksen toimintakertomukset 1965—1969, Suomen luonnonsuojeluliiton toimintakertomukset 1970—1980). Vuodesta 1971 valtionapua saaneen luonnonsuojeluliiton yhteiskunnallistumista seurasi sen puoluepolitisoituminen, puoluepolitisoitumista toiminnan vakiintuminen, virallistuminen ja rutinoituminen.

Nykyisten ympäristöliikkeiden kasvu ympäristö poikkeaa 1960-luvun liikkeiden ja organisaatioiden kasvu ympäristöstä. Kun perinteiset ympäristönsuojelun painostusryhmät 1970-luvun vaihteessa edustivat taloudellisen nousukauden nuorisokulttuuria, 1970-luvun lopulla herännyt ympäristöliikehdintä edustaa monetaristisen todellisuuden³ ja työttömyyden nuorisokulttuuria.

1960-luvulla ja 1970-luvun alussa uskottiin, että taloudellis-tekninen kehitys pystyy takaamaan ihmisten hyvinvoinnin kunhan sen aiheuttamia haittoja mm. ympäristön pilaantumista ja saastumista voidaan riittävästi kontrolloida. Ja ympäristön pilaantumisen ja saastumisen kontrollointi olisi mahdollista lainsäädännön, erilaisten rahoitusjärjestelyjen ja ympäristönsuojelua edistävän teknologian avulla.

Vuoden 1973 jälkeen monet teollisuusmaat joutuivat uudelleenarviointeihin tulevista taloudellisista näkymistä. Suomessa valtioneuvosto reagoi taloudellisiin ennusteisiin säästöpäätöksin, jotka suuntautuivat talouspoliittisen linjan kannalta joustavimmiksi katsottuihin kohteisiin, osin välittömästi myös ympäristönsuojeluun (Valtioneuvoston periaatepäätös 10. 6. 1976 ja 17. 2. 1977). Samanaikaisesti ympäristön saastumis- ja pilaantumiskeskustelu laajeni energia-politiikan suuntaamista sekä luonnon ja talouden välistä vuorovaikutussuhdetta pohtivaksi keskusteluksi.⁴

1970-luvun lopun kansalaistottelemattomuus Suomessa oli luonnonsuojelijoiden ja alkuperäisluonnosta toimeentulonsa tai lisäansionsa saavien paikallisten asukkaiden viimekäden reagoititapa sekä yksityisen että yleisen edun nimissä tapahtuneeseen luonnon muuttamiseen. Kansalaistottelemattomuusliikehdinnässä mukana ollut ympäristöliike laajeni vähitellen vaihtoehtoliikkeeksi, joka on hahmotellut vaihtoehtoista tietä tulevaisuuden näkymille, joihin valtarakenteiden rationaliteetin mukaisen kehityksen on katsottu johtavan.

Kolmesta kahteen rationaliteettiin?

Kansalaistottelemattomuusliikehdintä oli osoitusta legitimitteetikriisistä, joka kosketti sekä valtion muodollista että sisällöllistä rationaliteettia (Uusitalo 1983, 83).

Ilmaus »massademokraattinen hyvinvointivaltio» sisältää *Habermasin* mukaan kaksi poliittisen järjestelmän legitimizeettiin liittyvää ominaisuutta. Ensinnäkin se kertoo paitsi äänestyksen kautta tapahtuvasta vallan legitimoimisesta myös järjestelmän perinteisen opposition, työväenliikkeen integroinnista poliittisten puolueiden toiminnan kautta poliittiseen järjestelmään. Massademokraattisen hyvinvointivaltion legitimizeetina välttämättömänä ehtona on *Habermasin* mukaan se, että valtio pystyy toteuttamaan hyvinvointiohjelmia. Ongelmat nousevat siitä tosiasista, että valtion odotetaan toteuttavan hyvinvointiohjelmia rinnan talouspoliittisten ohjelmien, jotka sitovat sen taloudellisen järjestelmän rationaliteetteihin. (*Habermas* 1979, 194—195. Ks. yleisemmin *Habermas* 1975).

Ympäristöongelmien ratkaisemiseksi on esitetty erilaisia vaihtoehtoja, jotka ovat vaihdelleet toisaalta esittäjän arvomaailman toisaalta sen mukaan, mitkä tekijät on katsottu ongelmien perimmäisiksi syiksi. Näkemuserot voidaan jakaa karkeasti kolmeen osaan seuraavien kriteereiden perusteella:

1. Suhtautuminen taloudelliseen kasvuun
2. Suhtautuminen teknologiaan
3. Suhtautuminen kapitalismiin/sosialismiin

Yleisintä suhtautumistapaa edustaa valtarakenteiden rationaliteettiin sopeutettu poliittis-hallinnollisen järjestelmän manifestoitu tavoitteellinen (vrt. tosiasiallinen) toiminta ympäristönsuojelussa. Vähemmistöön jäävää näkemystä edustaa marxilainen kapitalismin kritiikki, joka on ilmennyt poliittis-hallinnolliseen järjestelmään kohdistuvana painostustoimintana, osin myös poliittisessä päätöksentekojärjestelmässä. Kolmas näkemys, jota seuraavassa siteerataan *Pentti Linkolan* kannanotoin, on kokonaan poliittis-hallinnollisen järjestelmän ja siinä vallitsevan rationaliteetin ulkopuolella.

Ympäristökriisin voi *Linkolan* mielestä aiheuttaa taloudellinen kasvu, marxilaisen käsityksen mukaan kapitalistinen tuotantotapa. Edellisen käsityksen mukaan:

Ei ole olemassa mitään rahaa, varallisuutta, aineellista hyödykettä ihmisen taloudessa, jota ei otettaisi luonnosta... Jokainen ostos... on osaltaan köyhdyttämässä maapallon elämän rikkautta, luomassa tämän yhden ainoan eläinlajin syövänomaista monokulttuuria. Ymmärtääksemme näitä syy-yhteyksiä meidän on pidettävä mielessä, että raha edelleenkin on yhtä kuin oravannahka, kapahauki ja ruiskappa. (*Linkola* 1979, 206—207).

Marxilaisen kapitalismin kritiikin mukaan:

Ympäristökriisin lähtökohta on kapitalistisen talousjärjestelmän peruslaeissa... yhteiskunnan ja luonnon välisen vuorovaikutuksen häiriintyminen seuraa kapitalismin perusluonteesta. (*Haila* 1977, 31).⁵

Ratkaisumallit ympäristökriisin välttämiseksi ovat täysin vastakkaisia.

Linkolan mukaan taloudellisen kasvun ja luonnonsuojelun välillä vallitsee ratkaisematon ristiriita. Koska taloudellinen kasvu on keskeinen arvopäämäärä

sekä sosialistisessa että kapitalistisessa järjestelmässä (Linkola 1979, 31), järjestelmän muutosten ei katsota edistävän luonnontalouden tasapainoa. Ainoana ratkaisuna on tuotannon ja kulutuksen rajoittaminen pienimmälle mahdolliselle so. elämää ylläpitävälle tasolle (Mt. 135).

Koska marxilaisen käsityksen mukaan luonnonsuojelu on ristiriidassa kapitalistisen tuotantotavan kanssa, luonnonsuojelun toteutumisen välttämättömänä ehtona on sosialistinen tuotantotapa. Taloudellinen kasvu on välttämättä ristiriidassa luonnonsuojelun kanssa kapitalistisessa, ei välttämättä enää sosialistisessa järjestelmässä. (Haila 1977, 32).⁶

Myös suhtautumistavat ympäristönsuojeluteknologian kehittymiseen poikkeavat toisistaan. Kun marxilaisen käsityksen mukaan ympäristöongelmat sosialistisessa järjestelmässä ovat ratkaistavissa tieteen ja teknologian keinoin, Linkola näkee ympäristönsuojelun teknologian vain edistävän luonnon tuhoa.

Järkyttävä esimerkki ovat erilaiset saasteenpuhdistusmenetelmät kuten tehtaiden puhdistuslaitokset. Nämä merkitsevät sitä, että rakennetaan ensin yksi tehdas ja sitten jättiläiskustannuksin, energia-, raaka-aine- ja kuljetuskalustomenetyksin toinen tehdas viereen puhdistamaan edellistä. Luonnonvarojen haaskaus on kaksinkertainen. (Linkola 1979, 207).

Kolmas ja yleisin suhtautumistapa ei aseta kyseenalaiseksi sen kummemmin taloudellista kasvua kuin kapitalistista tuotantotapaakaan. Ympäristöongelmien on sanottu johtuvan markkinoiden epätäydellisyyksistä. Ongelmat on korjattavissa siten, että valtiovalta ohjaa markkinamekanismin toimintaa erilaisin ympäristönsuojelun normatiivisin keinoin ja/tai vastaa sellaisten ympäristöpalvelujen tuottamisesta, johon markkinamekanismin toiminta ei anna mahdollisuuksia.

Kun aiemmin esitetyissä näkemyksissä ympäristöongelmien syyt ja niiden ratkaisut on nähty osana laajempia kokonaisuuksia, tätä ajattelutapaa hallitsee pitäytyminen mikrotasolla: Ympäristöongelmien aiheuttaja on aina jokin yksikkö tai niiden toiminta yleensä, ei taloudellinen kasvu tai järjestelmä sinänsä. Ympäristöongelmien ratkaisun avain on ympäristönsuojelutekniikassa.

Ajattelutapa hallitsee länsimaista ympäristöongelmia käsittelevää taloustieteellistä tutkimusperinnettä, sen kysymyksenasettelua; etsitään sellaisia keinoja, joilla ympäristönsuojelun päämäärät voidaan parhaalla mahdollisella tavalla sovittaa taloudellisen kasvun päämääriin. Esimerkkinä ajattelutapaa heijastavista tutkimusmenetelmistä mainittakoon kustannus—hyöty -analyysi, jossa ympäristönsuojelutoimenpiteistä aiheutuvia hyötyjä pyritään arvioimaan taloudellisina saavutuksina, haittoja taloudellisina menetyksinä.

Vaikka 1970-luvun lopun ympäristöliikehdintä ja nykyinen vihreä liike poikkeavatkin Linkolan primitivismistä (Pietarinen 1982), niillä on selvät yhtymäkohtansa; pyrkimykset sekä sisällöllisesti että muodollisesti pysytellä valtarakenteiden rationaliteetin ulkopuolella. Vihreiden mukaan valtarakenteiden rationaliteettia edustaa pääomavaltaisella kovalla teknologialla aikaan-

saatu tavaratuotantoon perustuva jatkuva taloudellinen kasvu, jonka aiheuttamia taloudellisia, sosiaalisia, kulttuurisia ja ympäristöongelmia pyritään korjaamaan vain siinä määrin, ettei niistä aiheudu ristiriitoja ensiarvoisille tavoitteille.

Vihreän liikkeen käsityksiä valtarakenteiden rationaliteetin ja sille vaihtoehdoisen rationaliteetin pääasiallisista sisällöllisistä eroista luonnonvarojen ja energiankulutuksen ohella voidaan kuvata seuraavan luokituksen avulla.

Valtarakenteiden rationaliteetti

Kova teknologia

Suuret tuotantoyksiköt

Jyrkkä ero työn ja vapaa-ajan välillä

Kansainvälinen kilpailu

Määrällinen kasvu

Vaihtoehtoinen rationaliteetti ⁷

Pehmeä teknologia

Pienet tuotantoyksiköt

Työn käsitteen uudelleenmäärittely

Kansainvälinen vastuuntunto,
riippuvuuden vähentäminen
ulkomaankaupasta

Laadullinen kasvu

Vaikka Vihreät arvostelevatkin kapitalistisen tavaratuotannon lakeja, erityisesti tuotannon anarkiaa ⁸, vedenjakajana ei ole kysymys sosialistisesta tai kapitalistisesta tuotantotavasta, vaan vaihtoehtoisesta rationaliteetista ja valtarakenteiden rationaliteetista, jota myös vasemmiston katsotaan edustavan. Puhutaan »konsensuspolitiikasta», »systeemin logiikalle sopeutuneista vasemmistolaisista ajatuksista ja ammattiyhdistysliikkeestä», »dogmatismista ja elitistisyydestä puolueissa» sekä »koko vasemmisto—oikeisto jaottelun luutu-neisuudesta».⁹

Vasemmisto, oikeisto ja Vihreät

Rikkooko Vihreiden kannatus perinteistä vasemmisto—oikeisto jaottelua? Muun muassa tähän kysymykseen pyrittiin etsimään vastausta Helsingin yliopistossa opiskeleville tehdyllä kyselyllä, valtiotieteellisen tiedekunnan tiedekuntatentissä 14.5.1983 ja yleisen valtio-opin johdantokursseilla 19.4.1983. Kyselyn työnimenä oli »opiskelijoiden äänestyskäyttäytymistä koskeva tutkimus», ja kysymykset oli laadittu siten, etteivät vastaajat pystyneet arvaamaan kyselyn varsinaista tarkoitusta; eri puolueita äänestävien henkilöiden suhtautumista Vihreisiin ja Vihreiden aiempaa äänestyskäyttäytymistä. Opiskelijoita pyydettiin kuvittelemaan, että he olisivat äänestämässä eduskuntavaaleissa, joissa äänestystapa olisi erilainen kuin tavallisesti. Sen sijaan, että he äänestäisivät vain yhtä puoluetta, heidän pitikin nyt äänestää kaikkia kaavakkeessa

(aakkosjärjestyksessä) lueteltuja yhteensä kymmentä puoluetta tai ryhmittymää numeroimalla ne paremmuusjärjestyksessä yhdestä kymmeneen.

Tiedekuntatenttijöiden aiempaa äänestyskäyttäytymistä pyrittiin selvittämään kahden lisäkysymyksen avulla: Oletko koskaan aiemmissa eduskuntavaaleissa harkinnut äänestäväsi kakkoseksi numeroimaasi puoluetta, sekä, oletko koskaan aiemmissa eduskuntavaaleissa äänestänyt kakkoseksi numeroimaasi puoluetta? Valtio-opin johdantokurssilla täytettäväksi annetussa kaa-vakkeessa kysymys oli yhdistetty muotoon: Oletko koskaan äänestänyt tai harkinnut äänestäväsi kakkoseksi numeroimaasi puoluetta? Molemmissa kyselyissä vastausvaihtoehdot oli dikotomisoitu kyllä ja ei -vastauksiin.

Puolueiden kannatuksen varmuutta tulevaisuudessa pyrittiin kartoittamaan molemmissa opiskelijaryhmissä kysymyksellä: Voitko kuvitella joskus tulevaisuudessa kakkoseksi numeroimasi puolueen äänestämistä tai sen harkitsemista?

Tiedekuntatenttijöiltä kysyttiin lisäksi taustatietoja sukupuolesta ja iästä.

Kyselyyn vastasi yhteensä 53 valtio-opin johdantokurssilaista ja 439 tiedekuntatenttijää, joista kolme henkilöä ei kuitenkaan äänestäisi mitään puoluetta tai ryhmittymää. Kokonaisnäyte koostui siis 489 tulkittavissa olevasta vastauksesta.¹⁰

Eri puolueiden kannattajien suhtautumista muihin puolueisiin ja ryhmittymiin on mitattu järjestysasteikolla. Kyselyn tarkoituksena oli Vihreiden aseman paikantaminen perinteisellä vasemmisto—oikeisto -akselilla, johon tarkoitukseen järjestysasteikollinen mittaaminen riittää.

Kyselyssä lähdettiin ennako-olettamuksesta, jonka mukaan vasemmisto—oikeisto -jatkumolle sijoitettavissa olevien puolueiden kannattajat preferoivat eniten lähimpänä omaa puoluettaan olevia puolueita tuolla jatkumolla ja vähiten kauimpina olevia/olevaa ääripäitä. Lisäksi ensimmäiseksi merkityn puolueen tai ryhmittymän ja toiseksi merkityn vaihtoehdon välinen kynnys selvitetiin aiempaa ja tulevaa äänestyskäyttäytymistä koskevilla lisäkysymyksillä. Muilla järjestyssijoilla olevien puolueiden ja ryhmittymien väliset etäisyydet jäivät avoimiksi.

Opiskelijoiden ja muun väestön poliittiset mielipiteet poikkeavat toisistaan. Opiskelijapohjaiseen näytteeseen perustuvan kyselyn tuloksia ei voi verrata koko väestöä koskevan otospohjaisen kyselyn tuloksiin. Kyselyn pääasiallisena tarkoituksena ei kuitenkaan ollut selvittää yksittäisten puolueiden tai ryhmittymien kannatusta vaan puolueiden kannattajien preferenssirakenteita. Samaa puoluetta kannattavien opiskelijoiden ja muun väestön keskimääräiset preferenssit suhteessa toisiin puolueisiin ja ryhmittymiin eivät poikkea toisistaan niin paljon kuin opiskelijoiden ja muun väestön puoluepoliittiset mielipiteet yleensä. Vaikka yksittäisen puolueen sisällä opiskelijoiden voidaankin olettaa preferoivan Vihreitä keskimäärin puolueen muita kannattajia enemmän, puolueet järjestäytyisivät suhtautumisessaan Vihreisiin keskenään hyvin samalla tavalla vastaajista riippumatta.

Vasemmisto—oikeisto -ulottuvuus ja vihreä vaihtoehtoisuus

Vihreiden oman käsityksen mukaan he eivät edusta sen kummemmin vasemmistoa kuin oikeistoakaan vaan valtarakenteiden rationaliteettiin integroituneille vasemmistolle ja oikeistolle vaihtoehtoista politiikkaa. Vaihtoehtoisuuden kannattajat ovat kuitenkin lähtöisin joko vasemmistosta, oikeistosta tai keskustasta. Millä tavoin vaihtoehtoisuus rikkoo vasemmisto—oikeisto -jaottelea käytännössä, käy ilmi seuraavasta taulukosta. Taulukkoon on koottu eri puolueita menneisyydessä joko äänestäneet, niiden äänestämistä harkinneet ja/tai tulevaisuudessa mahdollisesti niitä äänestävät Vihreät puolueittain. Taulukossa eivät ole mukana ne Vihreiden kannattajat (yhteensä kuusi), joille Vihreiden ryhmä on ollut ja tulee olemaan ainoa äänestysvaihtoehto.

Taulukko 1. Eri puolueiden potentiaalinen ja todellinen kannatus menneisyydessä ja/tai tulevaisuudessa Vihreitä äänestäneiden keskuudessa (prosenttia, N = 137).

SDP	SKDL	SMP	RKP	LKP	KOK	KEPU	POP	SKL	Yht. %
29.9	21.2	13.1	11.7	10.2	8.0	5.1	0.7	—	100 %

Vihreitä kannattavista opiskelijoista 51.1 prosenttia on »sosialisteja», 48.9 prosenttia »ei-sosialisteja». Tämän mukaan Vihreiden kannatus rikkoo jaon sosialistisiin ja ei-sosialistisiin puolueisiin, vaihtoehtojatteliijoita tulee tasaisesti molemmista ryhmistä. Ei-sosialististen puolueiden sisällä oikeiston (kok, skl, smp, pop) osuus, 21.9 %, on jonkin verran keskiryhmien (kepu, lkp, rkp) osuutta, 27.0 %, alhaisempi. Oikeiston osuutta kuitenkin nostaa smp:n paikantaminen oikeistoon, keskiryhmien osuutta vastaavasti alentaa Keskustapuolueen entisten kannattajien alhainen prosenttilukema.

Pesonen ja Sänkiaho (1979) ovat tutkineet erilaisten kansalaisuusasenne-ryhmien esiintymistä eri puolueita kannattavien henkilöiden keskuudessa (Mt., 414). Vihreät latautuisivat voimakkaimmin ilmeisesti asenneryhmillä vieraantuneet radikaalit ja integroituneet protestoijat; näihin asenneryhmiin kuuluvia henkilöitä on eniten nimen omaan niissä puolueissa (Mt., 414), joita Vihreät ovat aiemmin eniten preferoineet.

Vieraantuneille radikaaleille ja integroituneille protestoijille yhteistä on keskimääräistä hyväksyvämpi asenne mielenosoituksia ja nuorison radikalismia kohtaan sekä kriittinen suhtautuminen valtion auktoriteettiin. Radikaalit ovat poliittisesti vieraantuneita eivätkä luota hallitukseen, protestoijat ovat taas poliittisesti integroituneita ja ovat pikemminkin hallitukseen luottavia kuin siihen luottamattomia. (Mt., 408—409).

Eri puolueiden ja Vihreiden kannattajien välisten suhteiden tarkentamiseksi on seuraavassa taulukossa esitetty Vihreiden todellinen ja potentiaalinen kan-

Taulukko 2. Vihreiden todellinen ja potentiaalinen kannatus sekä Vihreitä kohtaan sympatioita ja antipatioita tuntevat puoluekannan mukaan (prosenttia, N = 483).

Vihreiden sijaluku	Preferenssit Vihreitä kohtaan	KOK	KEPU	LKP	RKP	SKDL	SMP	SDP	SKL/ POP	Yhteensä
		114	35	20	42	97	33	132	10	483
		%	%	%	%	%	%	%	%	%
1	Vihreisiin siirty- neet todelliset kannattajat	9.6	20.0	70.0	38.1	29.9	54.5	31.1	10.0	28.4
2	Vihreitä sympati- soivat, potentiaa- liset kannattajat	12.3	5.7	5.0	16.7	40.2	12.1	24.2	10.0	20.7
2	Vihreitä sympati- soivat, eivät kui- tenkaan potentiaa- liset kannattajat	—	—	—	—	3.1	—	0.8	—	0.8
3—10 *	Vihreitä heikosti sympatisoivat tai eri asteista anti- patiaa tuntevat	78.1	74.3	25.0	45.2	26.8	33.4	43.9	80.0	50.1
	Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

* Myös ne tapaukset, joissa Vihreitä ei ole järjestetty millekään sijaluvulle.

natus sekä Vihreitä kohtaan tunnetut sympatiat ja antipatiat puoluekannan mukaan koko aineiston osalta. Todellisilla kannattajilla tarkoitetaan Vihreisiin jo siirtyneitä eri puolueiden entisiä potentiaalisia ja todellisia kannattajia (kuten taulukossa 1), potentiaalisilla kannattajilla niitä eri puolueiden kannattajia, jotka voivat kuvitella tulevaisuudessa Vihreiden äänestämistä tai sen harkitsemista. Taulukosta puuttuvat samat kuusi Vihreää kuin edellisestäkin taulukosta.

Vihreiden kannattajissa on huomattavan paljon lkp:n ja smp:n entisiä kannattajia, yli koko aineiston keskiarvon ovat myös rkp, sdp ja skdl. Vihreiden kannattajiksi siirtyneiden Liberaalien suhteellista osuutta saattaa nostaa se, ettei itsenäistä Liberaalista kansanpuoluetta enää ole. Lisäksi pienempien puolueiden kohdalla taulukon tuloksiin vaikuttavat havaintojen pienestä lukumäärästä johtuvat satunnaisuudet.

Vihreiden potentiaalisia kannattajia on keskimääräistä enemmän skdl:n ja sdp:n kannattajissa, jotka ovat yleensäkin olleet tiiviimmin omassa puolueessaan pysyviä, etenkin skdl:n kannattajat. Tiedekuntatenttijöille tehtyyn menneisyyden äänestyskäyttäytymistä koskevaan kysymykseen skdl:n ja sdp:n kannattajista löytyi kepu:n ja kokoomuksen ohella eniten niitä yli 24-vuotiaita vastaajia (skdl 48 %, kepu 33.3 %, kok ja sdp 30 %), jotka eivät ole äänestä-

neet eivätkä harkinneet äänestävänsä mitään toiseksi preferoimaansa vaihtoehtoa. Toisaalta taas Keskustapuolueen ja Kokoomuksen kannattajissa oli huomattavan paljon puolueesta toiseen siirtyneitä (kepu 33.3 %, kok 30 %, sdp 21.3 %, skdl 16.7 %). Kokoomuksessa ja sdp:ssä suurimpana ryhmänä olivat toisen puolueen äänestämistä harkinneet mutta kuitenkin oman puolueensa äänestämässä pitäytyneet vastaajat.

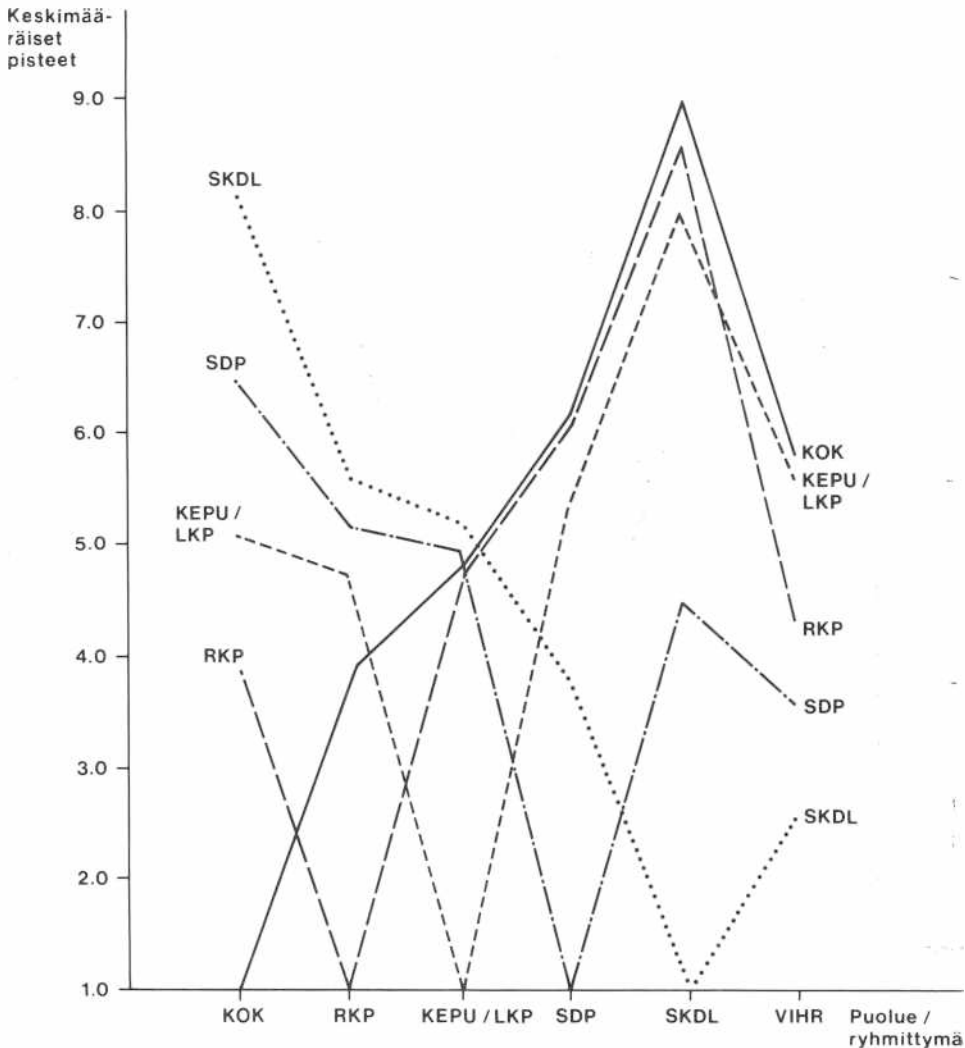
Eduskuntavaaleissa 1983 Vihreiden äänestämistä harkinneiden ja/tai Vihreitä äänestäneiden osuuksien arvioiminen eri puolueita kyselyssä kannattaneiden osalta olisi harhaanjohtavaa: Kaavakkeessa ei oltu huomattu kysyä, missä vaalipiirissä vastaaja keväällä 1983 äänesti, eli oliko Vihreiden äänestäminen ylipäätään ollut mahdollista. Vihreät toissijaiseksi vaihtoehdoksi merkinneistä eri puolueiden kannattajista kuitenkin ainoastaan neljälle prosentille Vihreät eivät ole tulevaisuuden todellinen tai potentiaalinen äänestysvaihtoehto, muiden toissijaisten vaihtoehtojen osalta tuo prosenttiluku on 24.

Vaihtoehtoisuus näyttää taulukon perusteella olevan kääntäen verrannollinen konservatiivisuuteen (Ks. Pesonen & Sänkiäho 1979, 414) ja suoraan verrannollinen radikaalisuuteen (Ks. mt., 414) ja liberaalisuuteen. Ei-sosialististen puolueiden kannattajat preferoivat Vihreitä järjestyksessä lkp, smp, rkp, pop, kepu, kok, skl ja sosialististen puolueiden kannattajat järjestyksessä skdl, sdp. Ei-sosialistisista opiskelijoista 62.2 % asettaa Vihreät sijoille 3—10 (taulukko 2), sosialistisista opiskelijoista 36.7 %.

Vihreiden hahmottaminen vasemmisto—oikeisto -ulottuvuuteen

Kuten aiemmin todettiin, kyselyssä lähdettiin olettamuksesta, jonka mukaan vasemmisto—oikeisto -jatkumolle sijoitettavissa olevien puolueiden kannattajat preferoivat eniten lähimpänä omaa puoluettaan olevia puolueita tuolla jatkumolla ja vähiten kauimpina olevia ääripäitä. Olettamuksen paikkansapitävyyden todentamiseksi koko aineistosta laskettiin vasemmisto—oikeisto -jatkumolle sijoitettavissa olevien puolueiden kannattajien kyseisille puolueille antamat keskimääräiset pisteet. Keskimääräisten pisteiden perusteella saatiin viiden puolueen vasemmisto—oikeisto -jatkumo, joka toteutti kaikkien puolueiden osalta olettamuksen edellä kuvatusta preferointijärjestyksestä. Ainoastaan Liberaaleilla laajennetun Keskustapuolueen kannattajat tekivät poikkeuksen preferoimalla hieman enemmän Kokoomusta kuin sosialidemokraatteja. Ilman Liberaaleja Kokoomuksen ja sosialidemokraattien saama pisteluku olisi ollut sama. Ero on joka tapauksessa merkityksetön. Puolueet järjestyivät oikealta vasemmalle seuraavasti: kok — rkp — kepu/lkp — sdp — skdl. Tämä käy ilmi kuvioista 1.

Kuviossa olevat käyrät kuvaavat eri puolueiden kannattajien antamia keskimääräisiä pisteitä vaaka-akselilla oleville puolueille ja Vihreille. Puolueet on vaaka-akselilla lueteltu oikealta vasemmalle. Alas menevät koukkaukset tarkoittavat opiskelijoiden kannattamalleen puolueelle antamia pisteitä. Jos kouk-

Kuvio 1. Puolueiden kannattajien näkemykset toistensa ja Vihreiden sijoittumisesta oikeisto—vasemmisto -jatkumolle.

kaukset kuviteltaisiin pois, kuviosta näkisi selvemmin eri henkilöiden preferoivan eniten lähimpinä ja vähiten kauimpina omaa puoluettaan olevia puolueita. Puolueiden etäisyydet pystyakselilla eivät ole todellisia; kyselyn mittausmenetelmä ei ole suhdeluku- vaan järjestysasteikollinen. Huomio kannattaakin kiinnittää puolueiden keskinäiseen järjestykseen.

Viimeisenä vaaka-akselilla ovat Vihreät, joiden paikantaminen vasemmisto—oikeisto -ulottuvuuteen vaihtelee pisteitä antavien opiskelijoiden puoluekannan mukaan. Kunkin puolueen kannattajien Vihreille antamasta piste-määrästä voitaisiin projisoida vastaava piste puolueen pistekäyrälle ja katsoa,

mitkä puolueet ovat sitä lähinnä. Tällä tavoin Vihreät näyttäisivät sijoittuvan kansandemokraattien, sosialidemokraattien ja Keskustapuolueen kannattajien mukaan jonnekin skdl:n ja sdp:n välimaastoon. Niin ikään kokoomuslaiset opiskelijat sijoittaisivat Vihreät lähelle sosialidemokraatteja, Ruotsalaisen kansanpuolueen kannattajat kuitenkin muista poiketen Kokoomuksen ja Keskustapuolueen väliin.

Kuvioon ei ole piirretty Vihreiden kannattajien käyrää. Sosialidemokraattien ja kansandemokraattien suuren osuuden vuoksi (ks. taulukko 1) lähimpänä Vihreitä olisi sdp (4.0). Käyrä olisi loivasti kaksihuippuinen, jossa ei-sosialististen puolueiden puoleinen osa käyrää muistuttaisi sosialidemokraattien käyrää. Kokoomuksen puoleinen huippu (6.3) olisi skdl:n puoleista huippua (5.6) jonkin verran korkeampi.

Vihreät sijoittuvat kannattajiensa ja neljän puolueen kannattajien keskimääräisissä preferenssirakenteissa lähelle sosialidemokraattien paikkaa oikeisto—vasemmisto -jatkumolla. Mutta preferoivatko kuviossa olevien puolueiden kannattajat puolueita ja Vihreitä samoin periaattein? Jos kahden sosialistisen puolueen kannattajat preferoivat Vihreitä enemmän, kahden ei-sosialistisen puolueen kannattajat vähemmän, ne eivät tee sitä välttämättä siksi, että Vihreät koettaisiin sosialistiseen ryhmään kuuluvaksi. Vihreiden vaihtoehtoinen rationaliteetti on vain kokoomuslaisille ja keskustapuolueen kannattajille vie raampi. Vaihtoehtoisuuden sopivammuutta sijoituskriteerinä heijastelevat myös Ruotsalaisen kansanpuolueen preferenssit.

Vaihtoehtoisuus ja preferenssirakenteiden homogeenisuus

Edellä on tarkasteltu keskiarvoja. Hajonta keskiarvojen ympärillä kuitenkin vaihtelee. Kaikkien puolueiden kannattajista löytyy Vihreisiin sekä myönteisesti että kielteisesti suhtautuvia opiskelijoita. Keskimääräluvut peittävät puolueen kannattajien näkemyserot ja erot preferenssien homogeenisuuden ja heterogeenisuuden asteessa. Taulukosta 3 ilmenee, kuinka Vihreät ovat sijoittuneet eri puolueita äänestäneiden opiskelijoiden preferenssiskaalalle.

Taulukko 3. Vihreiden suhteellinen osuus eri preferenssisijoilla puoluekannan mukaan.

Vihreiden sijaluku	KOK		KEPU/LKP		RKP		SDP		SKDL	
	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl
2— 4	38	38	38	13	58	15	78	70	93	62
5— 7	31	31	35	12	27	7	12	11	7	5
8—10	31	31	27	9	15	4	10	9	—	—
Yhteensä	100	100	100	34	100	26	100	90	100	67
Puuttuvia		3						1		1

Edellä olevasta taulukosta näkyy vasemmistopuolueiden, erityisesti skdl:n kannattajien homogeeninen asenne Vihreisiin. Samoin RKP:tta kannattavat opiskelijat suhtautuvat Vihreisiin keskimäärin myönteisemmin, joskaan he eivät suhtautumisessaan ole yhtä homogeenisia kuin vasemmistolaiset opiskelijat. Sen sijaan Keskustapuolueen ja erityisesti Kokoomuksen kannattajista löytyy Vihreisiin aika tasaisesti eri tavoin suhtautuvia opiskelijoita. Toisin sanoen suhtautuminen Vihreään vaihtoehtoliikkeeseen jakaa Kokoomuksen ja Keskustapuolueen kannattajia tältä osin hyvin heterogeenisiksi.

Preferenssirakenteiden homogeenisuus ja heterogeenisuus ei koske ainoastaan eri puolueiden kannattajien suhtautumista Vihreisiin. Kommunistisille ja kansandemokraattisille opiskelijoille on ominaista keskimääräistä suurempi homogeenisuus suhteessa kaikkiin puolueisiin, joskin heidän asennoitumisensa Vihreisiin on kaikkein homogeenisinta. (Homogeenisuuden astetta suhtautumisessa oikeiston puolueisiin rikkoo niiden keskinäiseen »huonomuusjärjestykseen» asettamisen vaihtelu.). Samoin kokoomuslaisten preferenssirakenteet ovat keskimääräistä heterogeenisemmat yleisemminkin, joskin heidän suhtautumisensa Vihreisiin on kaikkein heterogeenisinta. Suhtautumisessaan skdl:oon kokoomuksen kannattajat ovat kuitenkin erittäin homogeenisesti kielteisiä.

Vasemmistopuolueiden kannattajat ovat homogeenisimpia suhtautumistavassaan Vihreisiin. Vihreät ovat tulleet ensisijaiseksi skdl:oa kannattavien opiskelijoiden äänestysvaihtoehdoksi ennen sosialidemokraatteja. Samoin Vihreiden ensisijaisuus sosialidemokraattien preferenssirakenteissa on vähentänyt juuri skdl:oa ensisijaisena äänestysvaihtoehtona pitävien sosialidemokraattien määrää.

Taulukossa no 4 on tarkasteltu, miten neljän eri puolueen kannattajien preferenssit suhteessa toisiin puolueisiin muuttuvat suhtautumistavan Vihreisiin muuttuessa. Eli kytkeytyykö Vihreiden preferointi tietyn tyyppisiin yleisempiin preferenssirakenteisiin. Negatiivinen merkki kuvaa Vihreiden suhteen vastakkaiseen, positiivinen merkki samaan suuntaan kulkevaa suhtautumista-

Taulukko 4. Eräiden puolueiden kannattajien muille puolueille antamien keskimääräisten pisteiden muutokset Vihreiden sijalukupisteiden vaihdella 2—5:stä 7—10:een.

	KOK	KEPU	LKP	RKP	SKDL	SMP	POP	SDP
KOK		--	0	-	0	0	--	+
KEPU	---		0	-	+	0	---	0
SDP	--	--	0	-	0	-	0	
SKDL	(0)	(--)	(0)	(-)		(--)	(0)	(-)

Merkkien selitykset:

0 = ei muutosta

± = muutos: ± 0.5—1.0 pistettä

± ± = muutos: ± 1.1—2.0 pistettä

± ± ± = muutos: ± 2.1— pistettä

tavan muutosta. Skdl:n merkit on laitettu sulkeisiin, koska Vihreitä sijaluvuilla 7—10 on vain kaksi kappaletta.

Taulukosta ilmenee vaihtoehtoisuutta korostavan vihreyden olevan käänteinen ilmiö kaikkien neljän puolueen kannattajien preferenssirakenteissa keskustapuolueen preferoinnille, sosialidemokraattisten ja keskustapuoluetta kannattavien opiskelijoiden preferenseissa kokoomuksen preferoinnille. Negatiivinen suhtautuminen Vihreisiin on yhteydessä ei-sosialistisilla opiskelijoilla keskimääräistä myönteisempään suhtautumiseen perustuslaillisia, sosialistisilla opiskelijoilla smp:tta kohtaan.

Taulukon mukaan keskimääräistä myönteisempi suhtautuminen Vihreisiin (ks. kuvio 1) on yhteydessä keskimääräistä kielteisempään suhtautumiseen äärioikeistolaista radikalismia (kok/pop ja kepu/pop) kohtaan. Taulukko vahvistaa aiemmin esitettyä väittämää, jonka mukaan Vihreiden preferointi on käänteistä niiden puolueiden preferoinnille (kok, kepu), joiden kannattajat latautuvat voimakkaasti kansalaisuusasennergryhmillä integroituneet konservatiivit, uskolliset alamaiset ja järjestelmään luottavat (Pesonen & Sänkiäho 1979, 414).

Nuoret, naiset ja nuoret naiset

Yhteiskunnallinen liikehdintä ja suuret muutokset poliittisissa mielipiteissä ovat aina yhteiskunnallisten kriisien tai murrosten synnyttämiä. Yhteiskunnalliset murrosvaiheet ovat heijastuneet opiskelijoiden poliittisessa osallistumisessa ja aiemmin kuvatussa luonnonsuojeluliikkeen kehityksessä samanlaisina reagointitapoina: 1960-luvun lopun yhteiskunnallista, uusvasemmistolaisista liikehdintää seurasi poliittisiin ja muihin organisaatioihin kiinnittymisen vaihe, joka 1970-luvun lopulla synnytti vastareaktion politiikan vastaisina mielenilmauksina.

Eri puolueiden suhteellisen kannatuksen heilahteluihin eivät niinkään vaikuta yksittäisten opiskelijoiden mielipiteiden muutokset kuin opiskelijapolvien vaihdokset. Opiskelijapolvien vaihdosten vaikutus eri puolueiden suhteelliseen kannatukseen käy ilmi seuraavasta taulukosta.

Silmiinpistävintä taulukossa on Vihreiden kannatuksen suuruus kaikissa ikäluokissa sekä kommunistien ja kansandemokraattien kannatuksen kehitys. Ääntensiirtymät Vihreille alentavat kansandemokraattien kannatusta nuoremmassa ikäluokissa 10.4 %:sta 5.6 %:iin, mutta myös vastaavasti alentavat kannatusta toiseksi vanhimmassa ikäluokassa 39.2 %:sta 26.6 %:iin. Skdl:n kannatuksen laskun jyrkkyyteen nuoremmassa ikäluokissa saattavat vaikuttaa myös aineiston satunnaisuudesta johtuvat tekijät ja muut väliintulevat muutujat.

Vihreiden kannatus on huomattavan suurta kaikissa, erityisesti nuoremmassa ikäluokissa, joissa sen kannatus menee ohi kaikkien puolueiden. Vähäisintä Vihreiden kannatus on työelämässä mukana olevien, tutkintonsa jo suo-

Taulukko 5. Eri puolueiden ja Vihreiden ikäluokittainen kannatus (prosenttia, N = 429, puuttuvia 7 kpl).

	SYNTYMÄVUOSI				Yhteensä 429
	—51 76	52—55 79	56—59 149	60—63 125	
	%	%	%	%	%
KOK	19.7	15.2	20.1	24.8	20.5
KEPU/LKP	10.5	10.1	2.7	8.0	7.0
RKP	6.6	2.5	3.4	10.4	5.8
SKDL	15.8	26.6	14.1	5.6	14.2
SKL	1.3	2.5	2.0	0.0	1.4
SMP	3.9	1.3	2.0	4.0	2.8
POP	1.3	0.0	0.7	0.0	0.5
SDP	21.0	16.4	21.5	16.0	18.9
VIHR	19.7	25.3	33.6	31.2	28.9
YHT	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

rittaneiden opiskelijoiden keskuudessa, joita vanhin ikäluokka ilmeisesti edustaa. Yhdistämällä kaksi nuorinta ja kaksi vanhinta ikäluokkaa ja ristiintaulukoimalla näin saadut luokat Vihreiden ja puolueiden kannattajilla, huomataan ikäjakauman poikkeavan puolueiden ja Vihreiden kannatuksen välillä myös tilastollisesti jokseenkin merkitsevästi ($X^2 = 4.84$, $DF = 1$, $P = 0.026$).

Vihreiden kannatuksen painottuminen nuorempiin ikäluokkiin ei ole yllätys. Työikäisestä väestöstä vähiten kielteisesti esimerkiksi ydinvoimaan on suhtautunut kiinteimmin työelämässä mukana oleva eli 35—49-vuotias väestö; kielteisyys on kasvanut sekä nuorempiin että vanhempiin ikäluokkiin mentäessä (Lotti 1979). Myös useat Yhdysvalloissa suoritettut tutkimukset ovat osoittaneet, että huoli ympäristöstä vähenee iän mukana (Buttel & Flinn 1978, 24—25). Iän merkityksen on toisaalta todettu jonkin verran vähenevän koulutustason noustessa (Mt., 29).

Vaihtoehtoiset näkemykset talouden ja yhteiskunnan kehittämisestä vetoavat nuorempiin enemmän kuin vanhempiin ja naisiin enemmän kuin miehiin. Tämä käy ilmi seuraavasta taulukosta, jossa eri puolueiden ja Vihreiden kannatus on jaoteltu sukupuolen mukaan.

Keskimääräistä naisvaltaisempia näyttävät taulukon mukaan olevan Vihreiden ohella kansandemokraatit ja Ruotsalaisen kansanpuolueen kannattajat, miesvaltaisempia sosialidemokraatit sekä keskustapuolueen ja kokoomuksen kannattajat. Sukupuolella näyttää olevan ikää suurempi tilastollinen merkitys puolueiden ja Vihreiden välisessä valinnassa ($X^2 = 5.69$, $DF = 1$, $P = 0.016$). Itse asiassa Vihreiden suosio nuoremmissa ikäluokissa selittyy paljolti naisten odotettua suuremmalla osuudella noissa ikäluokissa. Toisaalta havainto, jonka mukaan nuorempiin ikäluokkiin kuuluvat Vihreiden kannattajat olisivat van-

Taulukko 6. Puolueiden ja Vihreiden kannatus sukupuolen mukaan (prosenttia, N = 432, puuttuvia 4 kpl).

	SUKUPUOLI		
	mies 201	nainen 231	yht. 432
	%	%	%
KOK	25.4	16.5	20.6
KEPU/LKP	9.5	4.8	6.9
RKP	4.5	6.9	5.8
SKDL	10.9	17.3	14.4
SKL	1.5	1.3	1.4
SMP	3.0	2.6	2.8
POP	0.0	0.9	0.5
SDP	21.9	16.0	18.8
VIHR	23.4	33.8	28.9
YHT	100.0	100.0	100.0

hempiin ikäluokkiin kuuluvia Vihreitä naisvaltaisempia, ei ole tilastollisesti merkitsevä.

Ikä- ja sukupuolijakaumien erojen selvittäminen yksittäisissä puolueissa pysyneiden ja noista puolueista Vihreiden kannattajiksi siirtyneiden välillä antaisi lisäinformaatiota myös eri puolueiden kannattajien välisistä eroista suhteessa Vihreisiin. Puoluekohtaisessa tarkastelussa luokat sirpaloituvat kuitenkin niin pieniksi, että satunnaisuudet pääsevät liaksi häiritsemään tulosten luotettavuutta. Oireenomaisesti voidaan kuitenkin todeta sosialidemokraattien ja keskustapuoluetta kannattaneiden naisten siirtyneen Vihreiden kannattajiksi puolueiden miehiä herkemmin.

Epilogi

Vaihtoehtoisen rationaliteetin kannattajia on tullut kaikista puolueista, tasaisesti sekä ei-sosialistisista että sosialistisista puolueista. Vaihtoehtoisuus ei tee rajaa vasemmisto—oikeisto -ulottuvuuteen. Se ei ole suoraan tai kääntäen verrannollinen sosialistiseen tai kapitalistiseen maailmankuvaan, vaan kääntäen verrannollinen konservatiivisuuteen ja suoraan verrannollinen liberaalisuuteen ja vasemmistolaiseen radikaalisuuteen.

Vasemmistopuolueiden kannattajien myönteisyys Vihreitä kohtaan on kuitenkin ei-sosialistisia puolueita homogeenisempaa. Sosialidemokraattien ja kansandemokraattien myönteisyyttä ja siirtymiä Vihreisiin voidaan osin selittää tekijöillä, joita seuraavassa kutsutaan negatiivisiksi ja positiivisiksi työntövoimiksi. Negatiivisena työntövoimana Vihreisiin voidaan kommunistien ja kan-

sandemokraattien kohdalla pitää kommunistisen puolueen sisäisiä erimielisyyksiä, positiivisena työntövoimana skdl:n piirissä 1970-luvulla vilkastunutta elämäntapakeskustelua. Merkittävimpänä molempia vasemmistopuolueita koskevana negatiivisena työntövoimana voidaan kuitenkin pitää työväenliikkeelle, järjestelmän perinteiselle oppositiolle vierasta integroitumisprosessia muodollisesta osin sisällölliseen integroitumiseen, jota kauan kestävä hallitusvastuu osoittaa: Pitkäaikainen muodollinen integroituneisuus ei ole mahdollista ilman jonkinasteisia kompromisseja ja sisällöllistä integroitumista.

Puolueiden kannattajat eivät kuitenkaan siirry minkä tahansa toisen puolueen tai liikkeen kannattajiksi. Vihreiden yhteiskuntakritiikissä on kohtia, joista on perinteisesti keskusteltu toisaalta ei-sosialististen (byrokratian kritiikki), toisaalta sosialististen (kansainvälinen vastuuntunto ja rauhantyö) puolueiden keskuudessa. Uutta ovat sen sijaan monet vaihtoehtoisen rationaliteettikäsitteen kohdat, joita ei ole esiintynyt minkään puolueen ohjelmissa.

Missä määrin Vihreiden kannatukseen vaikuttaa vieraantuneisuus perinteisistä puolueista, missä määrin taas Vihreiden »ohjelmallinen» vetovoima, on vaikea kysymys ratkaistavaksi, varsinkin, kun Vihreään vaihtoehtoisuuteen liittyy voimakas perinteisen politiikan teon kritiikki.

VIITTEET

1 Puolueiden suhtautumista ympäristöongelmiin on kuitenkin tutkittu muun muassa yksittäisten kysymysten osalta ja vaalipropagandassa. Samoin eduskunta-aloitteita, -kyselyjä ja äänestyskäyttäytymistä (Levo-Kivirikko 1982).

2 Arveluita esitetty mm. lehdistössä, ks. esim. Ojanen 1983, 7. Espoossa suoritettu eduskuntavaalitulosten analyysi viittaa siihen, että Vihreiden saamat äänet ovat tulleet varakkaamilta asuinalueilta ja opiskelijoiden asuinalueilta (Väänänen 1983).

3 Monetaristisella todellisuudella tarkoitetaan tässä menojen supistamiseen pyrkivää julkisen sektorin taloutta, mikä vuodesta 1975 lähtien on ilmennyt muun muassa valtioneuvoston säästöpäätöksinä. Monetaristisen ja keynesiläisen talouspolitiikan vaikutuksesta sosiaalipolitiikkaan ja ympäristönsuojeluun ks. esim. Uusitalo 1978, 4—10.

4 Kehitystä kuvastaa alan sekä ulko- että kotimaisessa julkaisutoiminnassa 1970-luvulla tapahtunut sisällöllinen muutos saastumisproblematiikasta energiapolitiikkaa, teknologian, talouden ja yhteiskunnan välisiä suhteita pohtivaksi keskusteluksi.

5 Marxilaisista alan yleisesityksistä ks. esim. Feodorov 1974, Gerasimov 1975, Biolat 1974. Luonnon ja talouden välisestä vuorovaikutuksesta ks. Engels 1954, erityisesti s. 241—246.

6 Ympäristöongelmista kapitalismissa ks. esim. Leonhardt, A. & Speer, G. 1977 ... ja sosialismissa esim. Maier 1976, 128—133. Vrt. Engels 1954, erityisesti sivut 241—246, vrt. Sætra 1977, erityisesti sivut 87—100.

7 Taulukko perustuu eduskuntavaalien 1983 jälkeen ilmestyneeseen »Alternativ Intelligensin» muotoilemaan julistukseen: »Uusi tie Suomelle». Vrt. Sætra 1977, 289—291.

8—9 Problematiikka ja väitteet hallitsevat Vihreästä liikkeestä periaatteellista keskustelua käyvän Suomi-lehden palstoja (Suomi 1 (1982): 11 — 2 (1983): 6). Ks. myös Kanerva 1983.

¹⁰ Valtio-opin johdantokurssilaisten vastaaminen kahteen kertaan, kurssilla ja tiedekuntatentissä, pyrittiin estämään tiedekuntatentissä jaettuun kyselykaavakkeeseen tehdyllä huomautuksella asiasta.

LÄHTEET

- Alternativ Intelligens: Uusi tie Suomelle. Julkaistu esim. *Suomi* 2 (1983): 5, 16—17.
- Biolat, Guy: *Ökologische Krise?* Dietz, Berlin 1974.
- Bridgford, Jeff: The Ecologist Movement and the French General Election 1978. *Parliamentary Affairs* 31 (1978): 3, 314—323.
- Buttel, Frederic H. & Flinn, William L.: The structure of Support for the Environmental Movement 1968—1970. *Rural Sociology* 39 (1974): 1, 56—69.
- Buttel, Frederic H. & Flinn, William L.: The Politics of Environmental Concern. The Impacts of Party Identification and Political Ideology on Environmental Attitudes. *Environment and Behavior* 10 (1978): 1, 17—36.
- Dillman, D. A. & Christenson, J. A.: The Public Value for Pollution Control. Teoksessa: Burch, W. R. Jr. et al (toim): *Social Behavior, Natural Resources and the Environment*, 237—256. Harper & Row, New York 1972.
- Dunlap, R. E.: The Impact of Political Orientation on Environmental Attitudes and Actions. *Environment and Behavior* 7 (1975): 4, 428—454.
- Engels, F.: *Dialectics of Nature*. Foreign Languages Publishing House, Moscow 1954 (käsikirj. 1875—1882, ens. painos 1925).
- Feodorov, J. K.: *Yhteiskunnan ja luonnon vuorovaikutus*. Kansankulttuuri, Pori 1974.
- Gerasimov, I. P.: *Man, Society and the Environment*. Progress, Moscow 1975.
- Habermas, Jürgen: Legitimation Problems in the Modern State. Teoksessa: Habermas, J.: *Communication and the Evolution of Society*, 178—205. Beacon Press, Boston 1979.
- Habermas, Jürgen: *Legitimation Crisis*. Beacon Press, Boston 1975.
- Haila, Yrjö: Mihin ympäristökeskustelu tulee kohdentaa? *Tiede & Edistys* 2 (1977): 4, 26—35.
- Kanerva, Jukka: Puoluerakenne ajelehtii. Teoksessa: Haavisto, Pekka (toim): *Tehtävä napapiirillä*, 16—31. Perusta ry, Vaasa 1983.
- Lalonde, Brice: Ks. Ribes, Jean-Paul.
- Leonhardt, A. & Speer, G.: *Umweltreproduktion im staatsmonopolistischen Kapitalismus*. Akademie-Verlag, Berlin 1977.
- Levo-Kivirikko, Anneli: Ympäristönhuoltoon koskevat eduskunta-aloitteet, -kyselyt ja äänestyskäyttäytyminen. Julkaisematon aineisto, 1982.
- Linkola, Pentti: *Toisinajattelijan päiväkirjasta*. WSOY, Juva 1979.
- Lotti, Leila: *Ympäristönsuojelu* 1979. Suomen Gallup Oy, Helsinki.
- Maier, L. (toim): *Allgemeine Krise des Kapitalismus*, 128—133. Marxistische Blätter, Berlin 1976.
- McConnel, G.: The Political Context of the Environmental Movement. Paper prepared for the John Muir Institute Conference: Forum for a Future, Aspen, Colorado 1970.
- Munton, D. & Brady, L.: *American Public Opinion and Environmental Pollution*. Behavior Science Laboratory Report. Ohio State University 1970.
- Ojanen, Eero: Vihreät kokoontuvat Jyväskylään. *Helsingin Sanomat* 25.10.1983, 7.
- Pesonen, Pertti & Sänkiäho, Risto: *Kansalaiset ja kansanvalta*. WSOY, Helsinki 1979.
- Pietarinen, Juhani: Millainen luontoon kohdistuva toiminta on oikeutettua? *Helsingin Sanomat*, alakerta 9.5.1982.
- Pridham, G.: Ecologists in Politics: The West-German case. *Parliamentary Affairs* 31 (1978): 4, 436—444.

- Ribes, Jean-Paul (toim): *Pourquoi les Ecologistes font-ils de la politique?* Seuil, Paris 1978.
- Sætra, Hartvig: *Ekologi och socialism*. Fack Forum, Helsingborg 1977.
- Suomen luonnonsuojeluliiton toimintakertomukset 1970—1980. Julkaistu ainoastaan:
- 1970: *Suomen Luonto* 30 (1971): 2—3, 89—92.
 - 1971: *Suomen Luonto* 31 (1972): 2—3, 93—96.
 - 1972: *Suomen Luonto* 32 (1973): 2, 99—102.
 - 1973: *Suomen Luonto* 33 (1974): 4, 221—225.
 - 1974: *Suomen Luonto* 34 (1975): 4, 244—247.
 - 1975: *Suomen Luonto* 35 (1976): 5, 287—290.
 - 1976: *Suomen Luonto* 36 (1977): 4—5, 308—311.
 - 1977: *Suomen Luonto* 37 (1978): 6, 285—290.
 - 1978: *Suomen Luonto* 38 (1979): 5, 237—246.
 - 1979: *Suomen Luonto* 39 (1980): 3, 136—143.
 - 1980: *Suomen Luonto* 40 (1981): 4, 192—197.
- Suomen luonnonsuojeluyhdistyksen toimintakertomukset 1965—1969. Julkaistu ainoastaan:
- 1965: *Suomen Luonto* 25 (1966): 2, 54—55.
 - 1966: *Suomen Luonto* 26 (1967): 2, 69—70.
 - 1967: *Suomen Luonto* 27 (1968): 1, 37—41.
 - 1968: *Suomen Luonto* 28 (1969): 1, 21—25.
 - 1969: *Suomen Luonto* 29 (1970): 1, 23—28.
- Suomi 1 (1982): 11 — 2 (1983): 6.
- Uusitalo, Paavo: Suhdannepoliittisten toimintamallien piilovaikutuksista. *Sosiaalinen Aikakauskirja* 72 (1978): 2, 4—10.
- Uusitalo, Paavo: Policing Environmental Conflicts in Finland and Norway: The Structural Basis to State Reactions to Civil Disobedience. *European Criminology, Working Papers*, 1983: 4, 79—89.
- Valtioneuvoston periaatepäätös eräistä lisäyksistä menojen säästö- ja lykkäystoimenpiteisiin valtiontaloudessa, 10. 6. 1976. Valtioneuvoston viikko 5. 6.—11. 6. 1976, (1976): 24, 8—11. Liitteenä: *Virallinen lehti* 157 (1976): 69.
- Valtioneuvoston periaatepäätös eräistä menojen säästö- ja lykkäystoimenpiteistä valtiontaloudessa, 17. 2. 1977. Valtioneuvoston viikko 12. 2.—18. 2. 1977, (1977): 7, 7—10. Liitteenä: *Virallinen lehti* 158 (1977): 21.
- Väänänen, Pekka: Vuoden 1983 eduskuntavaalitulokset Espoossa. Julkaisematon analyysi, 1983.